

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

زمان چاپ: ۱۴۰۲/۰۸/۰۲

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

بررسی آموزش و راهنمایی معلمان به دانش آموزان با نیازهای ویژه در دوره ابتدایی

فاطمه چرم دوزی^۱، مائده انصاریان حیدرلو^۲، شهلا بشیری^۳، نازنین محمدی^۴، انیسه حاتمی^۵

۱- کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، دانشگاه پیام نور واحد ارومیه

۲- کارشناسی ارشد برنامه ریزی درسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ارومیه

۳- کارشناسی ارشد برنامه ریزی درسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ارومیه

۴- کارشناسی علوم تربیتی گرایش آموزش ابتدایی دانشگاه فرهنگیان، پردیس علامه طباطبایی ارومیه

۵- کارشناسی علوم تربیتی گرایش آموزش ابتدایی دانشگاه فرهنگیان، پردیس علامه طباطبایی ارومیه

fatinacharmdoozi@gmail.com

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی آموزش و راهنمایی معلمان به دانش آموزان با نیازهای ویژه در دوره ابتدایی انجام شد. تحقیقات نشان می‌دهد که دانش آموزان با نیازهای ویژه، نیاز به آموزش مهارت‌های پیش حرفه‌ای دارند که بتوانند در زندگی شخصی و حرفه‌ای خود موفقیت‌هایی را کسب کنند. برای این منظور، بهتر است که برنامه‌های آموزشی بر اساس نیازهای ویژه دانش آموزان تنظیم شوند و مهارت‌هایی که به آن‌ها کمک می‌کنند تا در زندگی موفقیت بیشتری داشته باشند، تدریس شوند. مهارت‌هایی مانند مهارت‌های اجتماعی، شناختی، پایه تحصیلی، روابط بین فردی، ارتباطی، عملکردی، اعتمادبه‌نفس و خلاقیت نیز در برنامه‌های آموزشی باید مورد توجه قرار گیرند. این مهارت‌ها به دانش آموزان کمک می‌کنند تا مهارت‌های لازم برای موفقیت در حیات روزمره و حرفه‌ای را پیدا کنند. با توجه به مطالعات صورت گرفته در این مقاله، دریافته‌ایم که موضوع دانش آموزان با نیازهای خاص اهمیت بسیاری برای جامعه دارد و باید از طرف سازمان‌های مربوط به آن‌ها بررسی شود. همچنین، نتایج حاصل از این پژوهش نشان می‌دهد توجه به دانش آموزان با نیازهای خاص می‌تواند بهبود قابل توجهی را در زمینه دانش آموزان با نیازهای خاص ایجاد کند.

کلمات کلیدی: آموزش، راهنمایی، دانش آموزان، مدارس، معلمان

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

مقدمه

واژه «استثنایی» به معنای دارای تفاوت‌های قابل توجه با دیگران است و در آموزش به افرادی اطلاق می‌شود که از جهات مختلف، از جمله ذهنی، جسمی، عاطفی و اجتماعی، با سایر افراد هم سن و سال خود تفاوت دارند. در واقع، این افراد به لحاظ ویژگی‌ها و توانایی‌هایشان از متوسط جامعه بیشتر یا کمتر هستند. با توجه به این تفاوت‌ها، نیازمند تمرکز و روش‌های آموزشی ویژه‌ای هستند. آموزش صحیح برای دانش آموزان استثنایی شامل توجه به نیازهای شخصیتی، اجتماعی و تحصیلی آن‌ها است. برای مثال، برای دانش آموزان با اختلالات کم‌توجهی و بیش‌فعالی، باید برنامه‌های آموزشی با توجه به نیازهای آن‌ها تنظیم شود. همچنین، باید از روش‌های آموزشی متنوعی استفاده کرد تا بهترین روش یادگیری برای هر دانش‌آموز شناسایی شود (سمیرا شیرمحمدی، رؤیا کلیشادی، ۱۳۹۷).

علاوه بر این، باید معلمان و مدیران آموزشگاه‌ها نیز با آموزش‌های خاصی برای دانش آموزان استثنایی آشنا شوند تا بتوانند به بهترین شکل ممکن با این گروه از دانش آموزان کار کنند. همچنین، ایجاد ارتباط صحیح با خانواده‌های دانش آموزان نیز بسیار مهم است تا بتوان بهترین نتیجه را در آموزش و پرورش دانش آموزان استثنایی به دست آورند. آموزش صحیح دانش آموزان استثنایی نه تنها به آینده آن‌ها کمک می‌کند، بلکه به سلامت و پیشرفت جامعه نیز کمک می‌کند. زیرا دانش آموزان استثنایی نیز به‌عنوان یکی از اعضای جامعه، باید به بهترین شکل ممکن پرورش و آموزش داده شوند.

داشتن دانش آموز با نیازهای خاص ممکن است برای خانواده‌ها باعث بروز نگرانی‌ها و مشکلاتی شود. این دانش آموزان نیاز به مراقبت و نگهداری ویژه دارند که ممکن است به افزایش هزینه‌های خانواده منجر شود. علاوه بر این، خانواده‌ها ممکن است با مشکلاتی مانند تنش‌های روانی، اضطراب، افسردگی و خستگی مواجه شوند که به علت نیازهای بیشتری که برای مراقبت از دانش آموز خود دارند، به وجود می‌آیند. همچنین، در برخی موارد، خانواده‌ها ممکن است با مشکلاتی مانند عدم توانایی در انجام فعالیت‌های روزمره، از دست دادن فرصت‌های شغلی، اختلافات خانوادگی و ... مواجه شوند که باعث بروز ناهنجاری‌های رفتاری و اجتماعی در فرزندان خود می‌شود. به همین دلیل، ارائه حمایت و کمک به خانواده‌هایی که دانش آموز با نیازهای خاص دارند، بسیار مهم است تا این خانواده‌ها بتوانند به بهترین شکل ممکن به فرزندان خود کمک کنند و زندگی خود را به‌صورت مؤثر ادامه دهند (سیف معصومه محمدی).

روش

مطالعه حاضر، از نوع مروری روایتی بوده و داده‌های حاضر در پایگاه‌های اطلاعاتی پژوهشی انگلیسی و فارسی: گوگل اسکولار و جهاد دانشگاهی یا همان sid گردآوری و مورد بررسی قرار داده شدند. لازم به ذکر است ۱۲ مقاله به دلیل مرتبط بودن با موضوع اصول مشاوره برای دانش آموزان با نیازهای خاص وارد فرایند پژوهش شدند.

یافته

مشاوره تحصیلی به‌عنوان یکی از خدمات اصلی در مدارس، به دانش آموزان کمک می‌کند تا با رشد و توسعه خود همراه باشند و به بهترین شکل ممکن در تحصیلات و زندگی‌شان پیشرفت کنند. مشاوره تحصیلی به دانش آموزان کمک می‌کند تا مهارت‌هایی مانند مدیریت زمان، یادگیری مؤثر، تصمیم‌گیری درست، مهارت‌های ارتباطی و اجتماعی و مهارت‌های مدیریت استرس را به دست آورند. همچنین، این خدمات به دانش آموزان کمک می‌کند تا با مسائل و مشکلاتی که در محیط تحصیلی و خانواده ممکن است با آن‌ها مواجه شوند، بهتر کنار بیایند و راه‌حل‌های مناسبی برای آن‌ها پیدا کنند. در مورد دانش آموزان با نیازهای ویژه، مداخله‌های روان‌شناختی شامل فن‌هایی مانند مداخله‌های شناختی، رفتاری و ارتباطی است. این فن‌ها به‌منظور

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

کمک به دانش آموزان در مواجهه با مشکلات روانی و اجتماعی، بهبود توانایی‌های شناختی و اجتماعی آن‌ها و ارتقای سلامت روانی آن‌ها به کار گرفته می‌شوند.

مداخله‌های شناختی شامل آموزش مهارت‌های شناختی به دانش آموزان است، به‌منظور بهبود توانایی‌های شناختی آن‌ها مانند تمرکز، حافظه، تفکر، حل مسئله و ارزیابی. مداخله‌های رفتاری شامل آموزش مهارت‌های اجتماعی و تغییر رفتار نامناسب است، به‌منظور کمک به دانش آموزان در مواجهه با مشکلات اجتماعی و رفتاری و بهبود رفتار آن‌ها. مداخله‌های ارتباطی شامل فن‌هایی مانند مشاوره فردی و خانوادگی است، به‌منظور کمک به دانش آموزان در ارتباط با دیگران و بهبود روابط خانوادگی و اجتماعی آن‌ها است.

آموزش و تمرین شیوه‌های توان‌بخشی و مهارت‌های روان‌شناختی برای دانش آموزان دارای نیازهای ویژه، به‌عنوان یکی از راه‌های مؤثر در بهبود سلامت روانی و اجتماعی آن‌ها مطرح شده است. این شیوه‌ها و مهارت‌ها شامل تمرینات تنفسی، روش‌های مدیریت استرس، تمرینات تمرکز و توجه، تمرینات تحلیلی و رفتاری و ... هستند که به دانش آموزان دارای نیازهای ویژه کمک می‌کنند تا با مشکلات و چالش‌های روزمره خود بهتر سازگار شوند و بتوانند با محیط خود بهتر ارتباط برقرار کنند. بنابراین، آموزش و توان‌بخشی مهارت‌های روان‌شناختی برای کودکان و دانش آموزان دارای نیازهای ویژه، به‌عنوان یکی از راه‌های مؤثر در بهبود سلامت روانی و اجتماعی آن‌ها مطرح شده است و نیاز به توجه و همکاری همه‌جانبه دارد. در این راستا، حمایت سازمان‌ها، مسئولان و متصدیان سلامت روان دانش آموزان دارای نیازهای ویژه بسیار مهم است.

مشاوره، تمرکز بر روی مسائل روانشناختی، رفتاری و ارتباطی فرد است و با استفاده از تکنیک‌های مختلف، مشاور با فرد به‌منظور شناخت بهتر مسئله، بیان نیازها و ارائه راه‌حل‌های جدید همکاری می‌کند.

مشاور می‌تواند به دانش آموزان کمک کند تا مشکلات رفتاری و اجتماعی خود را حل کنند و درک بهتری از خود و دیگران پیدا کنند. ایجاد روابط مثبت و سازنده با دانش آموزان، والدین و معلمان نیز از وظایف مشاور است. از جمله مهارت‌هایی که مشاور به دانش آموزان ابتدایی می‌آموزد، می‌توان به مهارت‌های ارتباطی، حل مسئله، تفکر انتقادی و خلاقیت اشاره کرد. همچنین، مشاور می‌تواند به دانش آموزان کمک کند تا بهترین راه برای یادگیری را پیدا کنند و استفاده از منابع آموزشی مختلف را یاد بگیرند. مشاوره و راهنمایی تحصیلی در دوره ابتدایی بسیار مهم است و می‌تواند به دانش‌آموزان کمک کند تا بهترین عملکرد را در تحصیلات خود داشته باشند و به صورت اجمالی، به یادگیری درست و سالم دست یابند (شیع آبادی، ۱۳۷۸: ۴۶).

حضور مشاور در مدارس ابتدایی به‌عنوان یکی از عوامل اصلی در بهبود کیفیت آموزش و پرورش و افزایش بازدهی آن به شمار می‌رود. مشاور با شناخت دقیق وضعیت دانش آموزان، می‌تواند برای آن‌ها برنامه‌هایی را اجرا کرده و به آن‌ها در رسیدن به اهداف تحصیلی و رشد شخصی کمک کند. همچنین، مشاور می‌تواند به والدین و معلمان پیشنهادهایی در زمینه بهبود روش‌های تربیتی و آموزشی داده و در ایجاد هماهنگی بین والدین، معلمان و دانش آموزان نیز مؤثر باشد. در نتیجه، راهنمایی تحصیلی و مشاوره در دوره ابتدایی از اهمیت بسیاری برخوردار است و می‌تواند در بهبود کیفیت آموزش و پرورش و تربیت نسل‌های سالم و موفق کمک شایانی به عمل آید.

نقش راهنمایی در آموزش و پرورش افراد بسیار مهم و حیاتی است. راهنمایی به معنای ارائه راهکارها، مشاوره‌ها و پاسخ به سؤالات دانش‌آموزان و والدین است. راهنمایی به دانش آموزان کمک می‌کند تا بهترین راه برای یادگیری را پیدا کنند و در رسیدن به اهداف تحصیلی و شخصی خود موفق شوند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

عواملی که در ضرورت راهنمایی و مشاوره و در نظام آموزش و پرورش تأثیرگذار هستند عبارت‌اند از:

- ۱- توجه به اصالت دانش‌آموز و آموزش و پرورش وی، به معنای شناخت و درک نیازها، علاقه‌ها، استعدادها، سبک‌های یادگیری، شرایط فردی و اجتماعی و ... دانش‌آموز است.
 - ۲- تفاوت‌های فردی در دانش‌آموزان شامل تفاوت‌ها در استعدادها، فردی، نیازهای شخصی، سبک‌های یادگیری، شرایط خانوادگی و اجتماعی و ... است.
 - ۳- در دانش‌آموزان، استعدادها، عمومی و اختصاصی مختلفی وجود دارد که می‌تواند در زمینه‌های مختلفی از جمله هنر، ورزش، ریاضیات، علوم و ... باشد. شناخت و پرورش استعدادها، دانش‌آموزان بسیار حائز اهمیت است و می‌تواند به آن‌ها در پیشرفت تحصیلی و شغلی کمک کند.
 - ۴- رشد جمعیت، افزایش گرایش‌ها و علاقه‌مندی به تحصیل در سطوح مختلف و گسترش علوم و فناوری، به یک سری چالش‌ها و فرصت‌ها در سیستم آموزش و پرورش منجر می‌شود. این چالش‌ها شامل افزایش تعداد دانش‌آموزان، نیاز به توسعه و گسترش زیرساخت‌های آموزشی، طراحی برنامه‌های آموزشی مناسب برای افراد با علاقه‌مندی‌های مختلف و ... می‌شود.
 - ۵- تراکم و تنوع واحدهای درسی در رشته‌های تحصیلی، می‌تواند برای دانش‌آموزان چالش‌هایی ایجاد کند. در بعضی از رشته‌های تحصیلی، تعداد واحدهای درسی بسیار زیاد و گاهی اوقات هم به صورت ترکیبی از دروس عمومی و تخصصی است که ممکن است برای دانش‌آموزان سخت باشد.
 - ۶- توسعه مشاغل و حرفه، به یک سری فرصت‌ها و چالش‌ها در انتخاب شغل مناسب منجر می‌شود. انتخاب شغل مناسب برای هر فرد، بسیار مهم است زیرا ممکن است به تعیین مسیر آینده و موفقیت در زندگی کمک کند.
 - ۷- تغییر نگرش‌ها و ارزش‌ها نسبت به انتخاب رشته‌های تحصیلی و انتخاب شغل بسیار مهم است. انتخاب رشته تحصیلی و شغلی باید بر اساس علاقه‌ها و استعدادها، فرد صورت گیرد و نباید تحت فشار خانواده و جامعه انجام شود.
 - ۸- در جامعه‌های مدرن، نیاز به نیروی انسانی با مهارت‌های متنوع و در سطوح مختلف احساس می‌شود. با توسعه فناوری، این نیاز به نیروی انسانی با مهارت‌های دیجیتال، فناورانه و ارتباطی افزایش یافته است (سیف معصومه محمدی).
 - ۹- در دانش‌آموزان، مسائل و مشکلات مختلفی می‌تواند وجود داشته باشد که می‌تواند تأثیرات مخربی بر روی زندگی آن‌ها داشته باشد. این مشکلات عبارت‌اند از: مشکلات جسمانی، مشکلات عاطفی، مشکلات رفتاری و مشکلات تحصیلی است.
- باورهای معلم به مجموعه‌ای از باورها و اعتقاداتی گفته می‌شود که معلم در مورد آموزش و پرورش، دانش‌آموزان و رویکردهای آموزشی دارد. این باورها می‌توانند تجربیات شخصی، دیدگاه‌های فرهنگی و مذهبی، تحصیلات و تجربیات حرفه‌ای معلم و سایر عواملی که بر آموزش و پرورش تأثیر می‌گذارند، مانند سیاست‌های آموزشی و فرهنگی، رویکردهای مدرسه و مدیریت آموزشی و ... باشد (پاجارس، ۱۹۹۲).

باورهای معلم می‌توانند تأثیر زیادی بر رفتارهای او در کلاس درس و نحوه تدریس داشته باشند. این باورها می‌توانند به عنوان یک راهبرد برای آموزش و پرورش بهینه و مؤثر استفاده شوند. همچنین، باورهای معلم می‌توانند تأثیری بر روی باورهای دانش‌آموزان و یادگیری آنان داشته باشند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

باورهای معلم باید بر اساس دانش علمی و تجربیات حرفه‌ای او شکل گرفته و با رویکردهای آموزشی موجود در مدرسه و سیاست‌های آموزشی کشور همخوانی داشته باشند. همچنین، باورهای معلم باید به‌روز شده و با توجه به تحولات جدید در آموزش و پرورش تجدیدنظر شوند.

باورهای معلم نوعی فیلتر ذهنی برای دانش آموزان می‌تواند باشد که به شکلی ناخودآگاه درک و تفسیر دروس و درس‌هایی که در کلاس‌ها یاد می‌گیرند، تحت تأثیر آن‌ها قرار می‌گیرند. به‌عنوان مثال، اگر معلم باور داشته باشد که درس ریاضی برای دانش آموزان سخت است و آن‌ها نمی‌توانند به‌خوبی آن را فهمیده و حل کنند، این باور ممکن است باعث شود که معلم بیشتر به دانش آموزان کمک نکند و یا از آن‌ها انتظار پایین‌تری داشته باشد، که به‌نوبت خود می‌تواند باعث کاهش عملکرد دانش آموزان شود (ریچاردسون، ۱۹۹۶).

با توجه به نیازهای ویژه دانش آموزان با ضعف در پایه‌های اولیه، مشاور مدرسه باید برنامه‌ریزی‌های لازم را برای کمک به این دانش آموزان در فراگیری دروس پایه انجام دهد. این برنامه‌ریزی‌ها باید بر اساس نیازهای دانش آموز و با همکاری خانواده صورت گیرد (سیف معصومه محمدی).

در این برنامه‌ریزی‌ها، مشاور مدرسه باید بر اساس نمرات و عملکرد دانش آموز در دروس پایه، نقاط ضعف و قوت دانش آموز را تعیین کند و برنامه‌هایی را برای پوشش نقاط ضعف او تعیین کند. این برنامه‌ها می‌تواند شامل جلسات تدریس خصوصی، کلاس‌های تقویتی، تمرینات و تکالیف خاص و ... باشد.

برای آماده کردن دانش آموز و اولیای وی برای این برنامه‌ریزی‌ها، جلسات مشاوره‌ای باید صورت گیرد. در این جلسات، مشاور مدرسه می‌تواند با هماهنگی و همکاری با خانواده، نقاط ضعف و قوت دانش آموز را بررسی کند و برنامه‌های لازم برای پوشش نقاط ضعف را تعیین کند.

در مورد دانش آموزانی که ظرفیت لازم برای یادگیری دارند اما انگیزه‌ای برای درس خواندن ندارند، مشاوران می‌توانند در سه سطح پیش‌گیری اولیه، ثانویه و ثالث اقدام به فعالیت کنند:

- ۱- پیش‌گیری اولیه: در این مرحله، مشاوران می‌توانند با برگزاری جلسات آموزشی برای والدین و دانش آموزان، آن‌ها را با اهمیت و مزایای یادگیری آشنا کنند (سیف معصومه محمدی).
- ۲- پیش‌گیری ثانویه: در این مرحله، مشاوران می‌توانند با همکاری با معلمان و دیگر کارکنان آموزشی، برنامه‌های آموزشی و تربیتی را تنظیم کنند که به افزایش انگیزه دانش آموزان کمک کنند.
- ۳- پیش‌گیری ثالث: در این مرحله، مشاوران می‌توانند با همکاری با خانواده‌ها و مدیران آموزشی، به شناسایی دانش آموزانی که دچار کاهش انگیزه شده‌اند، بپردازند و برای آن‌ها برنامه‌های تربیتی و درمانی تنظیم کنند.

قانون تعلیم و تربیت برای همه دانش آموزان معلول در ایالات متحده، از سال ۱۹۷۵ آغاز شد و باهدف ایجاد فرصت‌های آموزشی برابر و مناسب برای دانش آموزان معلول و ایجاد شرایطی برای توسعه قابلیت‌های آن‌ها به وجود آمد. این قانون، حق دانش آموزان معلول به آموزش رایگان و مناسب را تضمین می‌کند. و برای تأمین این حق، برنامه‌های آموزشی و پشتیبانی‌های متنوعی ارائه می‌دهد.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

با توجه به ۱۳ طبقه‌بندی شناخته‌شده در این قانون، بیشترین درصد دانش آموزان معلول، دارای معلولیت‌های یادگیری هستند. این دسته از دانش آموزان، نیاز به روش‌های آموزشی و پشتیبانی‌های ویژه دارند تا بتوانند بهترین نتیجه را در فرایند یادگیری خود به دست آورند. سیستم آموزشی ایالات متحده، با ارائه برنامه‌های آموزشی و پشتیبانی‌های متنوع، سعی در رفع نیازهای دانش آموزان معلول دارد و در جهت توسعه قابلیت‌های آن‌ها تلاش می‌کند (کریترز، ۲۰۱۴).

این قانون، برای ارائه خدمات آموزش ویژه به دانش آموزان با نیازهای ویژه در تمامی ایالات متحده، الزاماتی را تعیین می‌کند. این قانون مقرر می‌کند که تمامی دانش آموزان با نیازهای ویژه، حق دارند تا به خدمات آموزش ویژه دسترسی داشته باشند که برای آن‌ها مناسب است و با توجه به نیازهایشان تعیین شده است (کریترز، ۲۰۱۴).

با توجه به اینکه بیشتر مردم کشور چین در روستا زندگی می‌کنند. بر اساس ارائه خدمات آموزشی در محیط‌های محلی، به دانش آموزان با نیازهای ویژه اجازه می‌دهد تا در محیط خودشان به آموزش و پرورش دسترسی داشته باشند. این رویکرد، به دلیل هزینه کمتر، امکان دسترسی آسان‌تر به خدمات آموزشی و بهبود کیفیت آموزش و پرورش، برای کودکان معلول در مناطق روستایی چین، بسیار مناسب است (آل سورس، ۲۰۰۸).

این برنامه‌ها به دانش آموزان دارای معلولیت کمک می‌کنند تا بهترین آموزش را دریافت کنند و به‌طور مؤثرتری در فرآیند یادگیری شرکت کنند. این تنظیمات شامل تجهیزات و فناوری‌های مختلفی مانند دستگاه‌های خواندنی، کامپیوترهای شخصی، تلفن‌های هوشمند و دیگر وسایل هستند که به دانش آموزان دارای معلولیت کمک می‌کنند تا بهترین آموزش را دریافت کنند (دنگ ام، ۲۰۰۸).

عدم آموزش ویژه برای معلمان در چین باعث کاهش کیفیت آموزش برای دانش آموزان با نیازهای ویژه می‌باشد. برای حل این مشکل، نیاز به برنامه‌های آموزشی مناسب و تخصصی برای آموزش معلمان در زمینه آموزش ویژه و توسعه توانمندی آن‌ها وجود دارد. همچنین، نیاز به ارتقای سطح دانش و تجربه معلمان در زمینه آموزش ویژه و توسعه روش‌های نوین آموزشی و فردی سازی آموزش به نیازمندی‌های آن‌ها برای دستیابی به آموزش بهتر و مؤثر برای دانش آموزان معلول نیز وجود دارد (آل سورس، ۲۰۰۷).

در کشور هند، در برخی ایالات، آموزش رایگان است، در حالی که در دیگر ایالات برای ارائه خدمات آموزشی پرداخت باید انجام شود. این تفاوت‌ها باعث می‌شود که کیفیت آموزش و پرورش در ایالات مختلف متفاوت باشد و برخی ایالات با مشکلاتی مانند کمبود معلمان و تجهیزات آموزشی مواجه شوند. به‌عنوان نمونه، در ایالات بیحر، کمبود معلمان و تجهیزات آموزشی باعث شده است که کیفیت آموزش و پرورش پایین باشد و بسیاری از کودکان نتوانسته‌اند به‌خوبی درس بخوانند و به مراحل بالاتر صعود کنند (گاوند، ۲۰۰۸).

LD به عقب ماندگی ذهنی و بیماری روانی مرتبط نیست و به‌عنوان یک نوع معلولیت یادگیری در دسته ذهنی قرار می‌گیرد. این نوع معلولیت می‌تواند توانایی یادگیری و فهم مفاهیم را تحت تأثیر قرار دهد، اما این به معنای داشتن عقب ماندگی ذهنی نیست. افراد را در مواردی مانند خواندن، نوشتن، حساب کردن و حل مسئله مشکل دارد، اما این افراد می‌توانند با استفاده از LD به معنی مشکلات یادگیری LD است (گیفارد لیندسی، ۲۰۰۷).

با توسعه آموزش و پرورش استثنایی در ایران، مدارس و مراکزی برای آموزش دانش آموزان به‌خصوص کودکان نابینا، کودکان ناشنوا، کودکان با نارسایی‌های یادگیری و سایر افراد با نیازهای ویژه ایجاد شد. این مؤسسات باهدف آموزش و پرورش این گروه‌ها به‌منظور بهبود وضعیت زندگی آن‌ها و تأمین نیازهای آموزشی و تربیتی آن‌ها تأسیس شده‌اند. همچنین، با توجه به

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

رویکرد انسانیت و حقوق بشر، برخی از قوانین و مقرراتی که به منظور محافظت از حقوق این گروه‌ها در جامعه ایجاد شده‌اند، متمرکز بر آموزش و پرورش آن‌ها هستند. امروزه، برنامه‌های آموزش و پرورش استثنایی در ایران به عنوان یکی از بخش‌های مهم آموزش و پرورش در کشور شناخته می‌شود (سمیرا شیرمحمدی و رؤیا کلیشادی، ۱۳۹۷).

توجه به نیازهای شخصیتی و روانی دانش آموزان استثنایی نیز بسیار مهم است. برای این منظور، ارائه خدمات روان‌شناختی و مشاوره به دانش آموزان و خانواده‌های آن‌ها از اهمیت بسیاری برخوردار است. علاوه بر این، استفاده از روش‌های آموزشی و پرورشی مناسب برای دانش آموزان با نیازهای ویژه و ارائه فرصت‌های آموزشی مناسب برای آن‌ها، به آن‌ها کمک می‌کند تا بهترین عملکرد را در زندگی داشته باشند (مرادی، ۱۳۹۶).

برای برطرف کردن نیازهای افرادی که دارای نیازهای ویژه هستند، باید از روش‌های آموزشی و پرورشی مناسب استفاده کرد. این روش‌ها باید به گونه‌ای باشند که بتوانند به بهترین شکل در جهت توسعه توانایی‌های دانش آموزان عمل کنند. به علاوه، ارائه خدمات روان‌شناختی و مشاوره به دانش آموزان و خانواده‌های آن‌ها نیز بسیار مهم است. در کنار این موارد، ایجاد فرهنگی مناسب در جامعه برای بهبود شرایط افراد با نیازهای ویژه و ایجاد فرصت‌های شغلی مناسب برای آن‌ها نیز می‌تواند مفید باشد (بیانیه مشترک سازمان ملل، ۲۰۰۴).

تحقیقات نشان می‌دهد که دانش آموزان با نیازهای ویژه، نیاز به آموزش مهارت‌های پیش حرفه‌ای دارند که بتوانند در زندگی شخصی و حرفه‌ای خود موفقیت‌هایی را کسب کنند. برای این منظور، بهتر است که برنامه‌های آموزشی بر اساس نیازهای ویژه دانش آموزان تنظیم شوند و مهارت‌هایی که به آن‌ها کمک می‌کنند تا در زندگی موفقیت بیشتری داشته باشند، تدریس شوند. مهارت‌هایی مانند مهارت‌های اجتماعی، شناختی، پایه تحصیلی، روابط بین فردی، ارتباطی، عملکردی، اعتماد به نفس و خلاقیت نیز در برنامه‌های آموزشی باید مورد توجه قرار گیرند. این مهارت‌ها به دانش آموزان کمک می‌کنند تا مهارت‌های لازم برای موفقیت در حیات روزمره و حرفه‌ای را پیدا کنند (حسن کریمی، ۱۳۹۴).

دانش آموزان استثنایی (با نیازهای آموزشی خاص) با دانش آموزان عادی تفاوت‌هایی در صفت‌های یادگیری، اجتماعی و رفتاری دارند. برای پاسخگویی به نیازهای فردی این دانش آموزان، نیاز است که از انواع ارزیابی‌های جایگزین استفاده کرده و با توجه به نتایج آن، بهترین مکان، خدمات و تغییرات آموزشی را برای هر دانش آموز در نظر گرفت. این رویکرد می‌تواند بهبود عملکرد و یادگیری دانش آموزان استثنایی را تسهیل نماید (دودک، ۲۰۰۴).

نتیجه‌گیری:

با توجه به مطالعات صورت گرفته در این مقاله، دریافته‌ایم که موضوع دانش آموزان با نیازهای خاص اهمیت بسیاری برای جامعه دارد و باید از طرف سازمان‌های مربوط به آن‌ها بررسی شود. همچنین، نتایج حاصل از این پژوهش نشان می‌دهد توجه به دانش آموزان با نیازهای خاص می‌تواند بهبود قابل توجهی را در زمینه دانش آموزان با نیازهای خاص ایجاد کند. با توجه به نتایج حاصله، پیشنهاد می‌شود که سازمان‌ها برای بهبود روند کاری خود تغییر و تحولی ایجاد کنند و در صورت نیاز آموزش‌های حرفه‌ای برای معلمان تشکیل دهند؛ کارگاه‌های ویژه‌ای برای دانش آموزان و والدینشان برگزار کنند تا انگیزه دانش آموز بیشتر شود و مشکل والدین کمتر شود.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

منابع:

۱. احسان کلبعلی، دکتر حسین کریمیان، دکتر غلامرضا ویسی، واکاوی شاخص تعیین اهداف آموزش دوره دوم متوسطه حرفه آموزی دانش آموزان با نیازهای ویژه از دیدگاه کارشناسان و دبیران آموزشوپرورش استثنایی
۲. سمیرا شیرمحمدی، رؤیا کلیشادی، بررسی تطبیقی خدمات آموزشوپرورش استثنایی در کشورهای آمریکا، چین، هند و ایران، سومین کنفرانس بین المللی روان شناسی، علوم تربیتی و رفتاری، ۳۰ تیر ماه ۱۳۹۷، تهران
۳. سمانه نادری، دکتر بهبود یاریقلی، تجربه‌های سرپرستان کودکان با نیازهای ویژه از مشکلات آموزشی، فصلنامه کودکان استثنایی، سال بیستم، شماره ۱، ۱۳۹۹، ۷۲-۵۷
۴. سیف معصومه محمدی، مشاوره تحصیلی، هدایت‌گر فرزندان است.
۵. دکتر علی فرهودیان و همکاران، تعریف و مفهوم سازی نیازهای ویژه، شناسایی و اولویت بندی پژوهشی گروه‌های با نیازهای ویژه، فصلنامه افراد استثنایی، سال پنجم، شماره ۱۹، پاییز ۱۳۹۴.
۶. کاظم برزگر بفرویی، رابطه باورهای معرفت شناختی و خودکارآمدی تدریس در معلمان دانش آموزان با نیازهای ویژه، فصلنامه افراد استثنایی، سال پنجم، شماره ۲۲، زمستان ۱۳۹۴.
۷. هایده بهبودی، مجتبی معظمی، سید محمود هاشمی، واکاوی مؤلفه‌های آموزش فراگیر برای دانش آموزان با نیازهای ویژه در آموزشوپرورش ایران، پژوهش در برنامه ریزی درسی، سال نوزدهم، دوره دوم، شماره ۴۵ (پیاپی ۷۲) بهار ۱۴۰۱، صفحات ۲۰۵-۱۹۲